

Remissvar ”Entreprenörskap i det tjugoförsta århundradet, SOU 2016:72”

Med intresse har Region Värmland läst Entreprenörskapsremissen och kommenterat utifrån ett regionalt perspektiv. Utifrån resurser har vi valt att svara på remissens del 1. Vi har lagt tonvikt vid att kommentera innehållet i remissen utifrån det vi håller med om och därmed vill trycka på eller sådant som vi inte håller med om och därmed vill ändra. Utöver detta har vi lagt till sådant som vi tycker saknas i remissen, om det är sådant vi tycker borde ha funnits med. utifrån det vi håller med om och därmed vill trycka på eller sådant som vi inte håller med om och därmed vill ändra. Utöver detta har vi lagt till sådant som vi tycker saknas i remissen, om det är sådant vi tycker borde ha funnits med.

Region Värmlands remissvar börjar med en sammanfattning och därefter följer våra kommentarer per kapitel.

Ordet utredning används istället för remiss. Rubrikerna är i flera fall andra än rubrikerna i utredningen.

Sammanfattning

Utredningen är omfattande och spänner över många olika områden och perspektiv på entreprenörskapets hot och möjligheter i Sverige. Den ger många intressanta förslag på åtgärder som kan skapa förutsättningar för ökat entreprenörskap i Sverige.

Region Värmland önskar en tydligare definition i utredningen av vad som menas med entreprenörskap. Vilka typer av entreprenörer finns i Sverige inom olika företagsformer och geografier och hur ser deras behov ut? Utifrån denna genomlysning går det lättare att föra resonemang kring vilka förutsättningar som behöver skapas för att entreprenörer ska få möjlighet att bidra till hållbar utveckling och tillväxt ur ett samhällsekonomiskt perspektiv.

Landsbygdsperspektivet saknas i utredningen och det är av vikt att genomlysas entreprenörskapets förutsättningar för hela Sverige. Stad och land förutsätter varandra och är båda en del av ett system, med ömsesidiga beroenden. Region Värmland menar att det i utredningen är svårt att se tydliga skrivningar för att påvisa landsbygdsutvecklingen genom entreprenörskapet.

Det arbetas intensivt med att utveckla smarta städer. Med begreppet smarta städer avses digitaliseringen, vilket ses som en lösning på den snabba urbaniseringens många utmaningar. Här menar Region Värmland att även landsbygden behöver digitaliseras i högre grad. Möjligheterna att bo, arbeta och besöka landsbygden ökar dramatiskt genom att på ett smart sätt använda digitaliseringens alla möjligheter.

Region Värmland anser att det är av vikt att kommunerna tar fram en handlingsplan för ökad digitalisering inom utbildningssystemet och parallellt erbjuda ett digitaliseringslyft för personal inom alla utbildningsnivåer i skolsystemet. Detta motsvarar exempelvis det matematiklyft som genomförts framgångsrikt.

Om det svenska näringslivet inte ska halka efter i den digitala utvecklingen anser Region Värmland att åtgärder behöver fokuseras mot möjligheterna till ett digitaliseringslyft ute bland företagen. Det är långt ifrån självklart bland företagare, politiker och tjänstemän ute i kommunerna att digitalisering måste användas för att effektivisera verksamheter, nå nya kunder och marknader och på så sätt bidra till ett konkurrenskraftigt näringsliv och samhälle. Det krävs därför projekt och riktade insatser som hjälper företagen att medvetandegöra möjligheterna med att använda de digitala verktygen.

I utredningen nämns betydelsen av offentlig upphandling som ett redskap för att lösa samhällets utmaningar och stimulera innovationer.¹ Det föreslås dock inga nya medel för att stötta Upphandlingsmyndigheten i arbetet med att upprätta kriterier för detta. Region Värmland anser att bioekonomins betydelse och genomslagskraft på såväl tillväxt som klimatpåverkande emissioner behöver synliggöras och en tydligare styrning av offentlig upphandling av biobaserade material och tjänster behöver prioriteras.

¹ s. 336

Region Värmland saknar jämställdhetsperspektivet i utredningen som på ett tydligare sätt behöver lyfta fram arbetet med jämställdhet som ett viktigt verktyg för entreprenörskap och hållbar tillväxt..

Region Värmland vill lyfta vikten av entreprenörskap i skolan. Av utredningen framgår att sju av tio personer mellan 18 och 30 år kan tänka sig eget företagande.² De yngre är positiva till att starta och driva företag och detta borde främjas genom att erbjuda rätt förutsättningar för målgruppen redan under skoltiden. Region Värmland anser att det är önskvärt att fokusera och prioritera medel till Ung företagsamhet och Drivhuset. De har modeller som kompetensutvecklar individens entreprenörskap och bidrar till hållbara affärsplaner och affärsmodeller. De har även metodik som förenar entreprenörskapet med akademien.

Eftersom de små och medelstora företagen har fullt upp med sin kärnverksamhet hinner de inte med att ta tillvara på den utvecklingspotential som nya idéer har. Region Värmland föreslår satsningar, exempelvis via ett program för att främja entreprenörskap genom avknoppning från företag.

² s. 200

Kapitel 1

Entreprenörskap ur ett landsbygdsperspektiv

Region Värmland anser att det är av vikt att genomlysas entreprenörskapets förutsättningar för hela Sverige och därför lyfts här även landsbygdsperspektivet.

Stad och land förutsätter varandra och är båda en del av ett system, med ömsesidiga beroenden. I utredningen är det svårt att se tydliga skrivningar för att påvisa landsbygdsutvecklingen genom entreprenörskapet.

I en debattartikel i Nya Wermlandstidningen³ pekas på avsaknaden av landsbygdsperspektivet även i den Forskningsproposition som regeringen presenterat. I debattartikeln menar skribenten att ” Förvisso finns det massor med satsningar som kan komma landsbygden till nytta. Men landsbygden lyfts inte fram som en innovativ kraft, vilket man däremot gör med staden. Det skrivs mycket om smarta städer, men tankar om en smart och innovativ landsbygd saknas.”

Landsbygdsutveckling är, ännu tydligare än förut, en fråga som kopplar till den ”vanliga” näringslivsutvecklingen. I takt med globalisering och den tekniska utvecklingen har nya typer av företag och företagare börjat dyka upp på den svenska landsbygden.

Nya möjligheter leder till att näringar inom exempelvis bioekonomi skapar möjlighet för både mindre och medelstora företag i kommunerna att länka samman näringslivet för stad och land. En större efterfrågan på produkter och tjänster med biologiskt ursprung ger unika möjligheter för landsbygdsföretag att bredda sin verksamhet inom exempelvis energiproduktion, livsmedel och besöksnäring.

³ <http://nwt.se/asikter/debatt/2016/12/24/landsbygden-saknas-i-forskning>

Kapitel 2

De svenska ramvillkoren

”Innovation sker främst i täta miljöer-städer-ofta karaktäriserade av en betydande rörlighet och interaktion mellan individer och företag”⁴.

Region Värmland menar att detta påstående skulle behöva utvecklas eftersom de täta miljöerna av kunskap, kompetens och individer i allra högsta grad även finns på landsbygden. I sin tur genererar dessa miljöer förutsättningar för entreprenörskap och tillväxt.

Det kooperativa och sociala entreprenörskapet

Kooperativ drivs ofta som en ekonomisk förening och finns inom alla typer av branscher. Kooperativens varor och tjänster kan exempelvis vara styrda av behov av arbete. Då går medarbetare ihop och startar företag. Företagsformen går under samlingsnamnet personalkooperativ.

Ett kooperativt företag kan också starta utifrån ett konsumentbehov, exempelvis en föräldrakooperativ förskola. I producentkooperativen går juridiska personer ihop för att hålla nere sina kostnader, exempelvis Värmlands konsthantverkare.⁵

Individer som har hamnat utanför arbetsmarknaden och har försörjningsstöd från exempelvis försäkringskassan, kommunen eller arbetsförmedlingen har möjlighet att starta ett så kallat socialt företagande. Individen har möjlighet att starta och driva ett företag utifrån sin egen förmåga och med affärsmässiga villkor. För detta måste personen ha en affärsidé, kunskaper om företagande och arbeta fram en affärsplan.⁶

Region Värmland anser att dessa två företagsformer behöver lyftas fram ur det entreprenöriella perspektivet i utredningen eftersom de bidrar till ökad näringslivsutveckling, lokal och regional tillväxt samt livskvalitet för individen. I sin tur bidrar dessa faktorer säkerligen till ett positivt samhällsekonomiskt utfall.

Över huvud taget behövs, tidigt i utredningen, en tydligare definition av vad som menas med entreprenörskap, vilka typer av entreprenörer som finns i Sverige inom olika företagsformer och geografier samt deras behov och möjligheter i entreprenörskapet och det entreprenöriella förhållningssättet. Utifrån denna genomlysning går det lättare att föra resonemang kring vilka förutsättningar som behövs för att entreprenörer ska kunna bidra till att skapa hållbar utveckling och tillväxt ur ett samhällsekonomiskt perspektiv.

⁴ S. 103

⁵ www.varmland.coop/kooperativ

⁶ www.varmland.coop/socialtforetagande

Kapitel 3

En andra chans för företagande

Region Värmland menar att det skulle kunna ingå i grundskoleutbildningen att starta och driva företag. Då skulle synsättet på företagande bli lika självklart som synsättet på arbetstagande.

Företrädaransvaret

För att fortsätta resonemanget kring skatter är det av vikt att det skatterättsliga företrädaransvaret utreds eftersom det i nuläget försvårar rekrytering till styrelser och även gör att företag oftare väljer konkurs istället för rekonstruktion.⁷ På sikt kan detta leda till en utarmad styrning av företag som har både kraft och vilja att växa.

Region Värmland har som förslag att plattformen verksamt.se kan utvecklas för att innehålla en tydlig matchningsfunktion mellan företagare och rådgivare/utbildare vars kunskaper i företrädaransvar och företagsrekonstruktion är kvalitetssäkrade.

Negativ samhällsattityd till ekonomiskt misslyckande

Region Värmland ställer sig bakom utredningens beskrivning av en negativ samhällsattityd till misslyckande. Utredningen belyser flera olika exempel på vilket förhållningssätt vi i Sverige har på ekonomiskt misslyckande jämfört med andra länder. Exempelvis tas betalningsanmärkningar bort när skulden betalats i flera av våra nordiska grannländer, medan vi i Sverige har kvar den som "bevis" på vårt ekonomiska misslyckande. Det ges exempel på att företag måste uppnå en viss rating av ett kreditvärderingsföretag för att offentliga upphandlingar ska kunna genomföras. Företagare med en konkurs eller företagsrekonstruktion bakom sig kan därför inte uppnå de krav på kreditrating som ställs i upphandlingen.⁸

Region Värmland anser därför att Sverige behöver, genom en översyn och ändring av lagar och regler enligt förslag, skyndsamt arbeta för att ändra förhållningssätt till misslyckande i allmänhet och ekonomiskt misslyckande i synnerhet. Då skulle fler våga tänka utanför boxen och accepteras för sin innovativa förmåga. Detta skulle med all säkerhet leda till ökat entreprenörskap.

⁷ s. 133 och 134

⁸ s. 136 och 138

Kapitel 4

Samhällsutmaningar, entreprenörskap och innovation

Region Värmland upplever att Sverige står inför stora utmaningar men landet kan även visa upp goda exempel på att utmaningar kan bemötas effektivt med rätt styrmedel. Den svenska koldioxidavgiften har haft avgörande betydelse för denna framgångsutveckling och behöver lyftas fram tydligare i utredningen.

Även om denna utredning inte har fokus på att föreslå nya styrmedel borde analyserna harmoniera med andra utredningar. I exempelvis miljömålsberedningens förslag under 2016⁹ pekas bland annat på att en strategi för en utvecklad bioekonomi sätt kan stödja klimatstrategin.

Beredningen har tydliga förslag på styrmedel för senare delar i innovationskedjan i syfte att öka efterfrågan på basmaterial med lågt klimatavtryck. I rundabordssamtal med branschen menas att den enskilt viktigaste åtgärden för att snabba på utvecklingen mot cirkulär bioekonomi är att skapa efterfrågan i nischmarknadsfasen.

Bioekonomi, en viktig del av cirkulär ekonomi

Region Värmland ser ett behov av fortsatta satsningar på cirkulär ekonomi med särskilt fokus på bioekonomi för att klara klimatutmaningarna.

I utredningen nämns betydelsen av offentlig upphandling som ett redskap för att lösa samhällets utmaningar och stimulera innovationer¹⁰. Man föreslår dock inga nya medel för att stötta Upphandlingsmyndigheten i arbetet med att upprätta kriterier för detta. Därför föreslår Region Värmland att bioekonomins betydelse och genomslagskraft på såväl tillväxt som klimatpåverkande emissioner behöver synliggöras och en tydligare styrning av offentlig upphandling av biobaserade material och tjänster behöver prioriteras.

Behov av testbäddar

Väl utformade demonstrationsmiljöer eller testbäddsmiljöer är viktiga genom att agera produktionsanläggningar för tillverkning av initiala test- och pilotserier, vilket både skulle stärka lokala företags innovationstakt, men även attrahera internationell verksamhet. Region Värmland ser därför ett behov av fortsatta satsningar på testbäddar.

Jämställdhet är en framgångsfaktor för innovation

Innovationsförmågan hämmas av ett normativt tänkande vad gäller genus och mångfald. Därför skulle en ökad öppenhet kring mångfald gynna innovationsförmågan. En central del i utvecklingen av bioekonomin är att med nya innovationer ersätta fossil råvara med biobaserad råvara. Idag kännetecknas branschen av hög medelålder med manlig dominans och ofta med både låg kunskap och svagt intresse för mjuka värden.

⁹ SOU 2016:47

¹⁰ S. 336

För att säkerställa en ledande position för regionen inom kommersialisering är det därför viktigt att det skapas ett jämställt flöde av entreprenörer och affärsutvecklare till företagen som kommersiellt kan tillvarata moderna kundgruppers behov, utifrån både manliga och kvinnliga kundperspektiv.

Region Värmland anser att utredningen behöver lyfta fram arbetet med jämställdhet som ett viktigt verktyg för entreprenörskap och hållbar tillväxt på ett tydligare sätt.

Migrationen som resurs och förebild i entreprenörskapet, både i stad och landsbygd

Utifrån fakta om hur systemet fungerar idag¹¹ framgår att om en individ kommer ifrån ett land utanför EU/EES, måste denne ha uppehållstillstånd för att starta företag i Sverige. När personens uppehållstillstånd gått ut kan denne sedan ansöka om att förlänga det. Efter två år med uppehållstillstånd prövas sedan denna ansökan för att personen ska kunna få permanent uppehållstillstånd i landet.

Har en person drivit företag under tiden som asylsökande är kravet en sammanhängande anställning i fyra månader. Det spelar ingen roll om den asylsökande har drivit ett framgångsrikt företag med god lönsamhet och flera anställda, personen måste fortfarande lämna landet vid avslag på asylansökan. Det finns därmed ingen möjlighet att söka arbets- och uppehållstillstånd i Sverige som företagare om du redan befinner dig i landet. Den ansökan måste alltid ske från utlandet.

Region Värmland undrar om systemet skrämmar bort entreprenörskapet hos individer som kommer till Sverige från utlandet. De har ingen möjlighet att söka nytt arbets- och uppehållstillstånd i Sverige när de som asylsökande har startat företag och får avslag på sin asylansökan. Utrikes födda svenskar utgör en för Sverige viktig resurs och inspiration för andra entreprenörer. De behöver få bättre grogrund och förutsättningar för att starta och driva företag.

¹¹ Nedanstående fakta om hur systemet fungerar idag är taget från http://tillvaxtverket.se/download/18.a42722f156a11d234d60522/1473249994306/Rapport_0201_webb_tillg.pdf

Kapitel 5

Satsa på den yngre generationen

I utredningen står det att sju av tio personer mellan 18 och 30 år kan tänka sig eget företagande.¹²

De yngre är positiva till att starta och driva företag och detta borde främjas genom att erbjuda rätt förutsättningar för målgruppen. Region Värmland ser som önskvärt att fokusera och prioritera medel till Ung företagsamhet och Drivhuset. De har modeller som kompetensutvecklar individens entreprenörskap och bidrar till hållbara affärsplaner och affärsmodeller.

De har även metodik som förenar entreprenörskapet med akademien, vilket är önskvärt ur såväl ett regionalt tillväxtperspektiv som ett näringslivsperspektiv då dessa områden kan dra nytta av och förstärka varann.

Region Värmland vill i detta sammanhang belysa vikten av entreprenörskap i skolan som ett fortsatt prioriterat uppdrag inom skolan. Det kan exempelvis handla om stöd till ovanstående organisationer men det handlar även om att entreprenörskap blir en integrerad del i hela skolans verksamhet.

Öka även unga lärosätens attraktivitet

Lärosätena får idag poäng efter var forskarna var anställda när deras studier publicerades och inte efter var de är anställda. Detta medför ett trögrörligt index. Lärosäten som varit ledande historiskt får mer poäng än de lärosäten som eventuellt är ledande idag. Orsaken är att de historiska publiceringarna får en så stor vikt. Utredningens utgångspunkt är att ökade satsningar på excellens ska leda till ökad attraktivitet för Sverige, dels för näringslivets investeringar i FoU och även för den internationella forskarvärlden.¹³

Region Värmland upplever att trögrörligheten missgynnar unga lärosäten så som Karlstads universitet eftersom de inte hunnit bygga upp en bank av publiceringar som kan citeras. I fördelningsmodellen för anslag bör de kompenseras för detta. Excellent och relevant forskning kan även bedrivas där koppling finns till företag och branscher som inte är forskningsintensiva. Systemet för finansiering av forskning måste även ta hänsyn till detta.

Lärosätenas samverkansuppdrag

Under senare år har det inletts ett stort arbete för att utveckla samverkansuppdragen hos lärosätena. I detta ingår att ta fram modeller och förslag på samverkan med samhället runt om lärosätena ska mätas. En tydlighet i att infrastrukturen tillgängliggörs och är en del av samverkansuppdragen vid universitet och högskolor är önskvärd enligt utredningen.¹⁴ Region Värmland understryker vikten av ett ökat fokus på universitetens samverkansuppdrag.

¹² s. 200

¹³ S. 219

¹⁴ s. 222

Förstärkta insatser för införandet av matematik och digitalisering

Det arbetas intensivt med att utveckla smarta städer. Med begreppet smarta städer avses digitalisering av städer och ses som en lösning på den snabba urbaniseringens många utmaningar. Med stöd av digitala system och digitalt förhållningsätt kopplas människor ihop för att nyttja våra resurser smartare.

Det inte bara städerna som behöver bli smartare. Möjligheterna att bo, arbeta och besöka landsbygden ökar dramatiskt genom att på ett smart sätt använda digitaliseringens alla möjligheter. Detta kommer kräva samarbete mellan offentliga aktörer, såväl som mellan näringsliv och det offentliga.

I utredningen ges förslag på att "Staten bör ytterligare förstärka insatserna för ökad kompetens inom matematik och digitalisering bland unga svenskar genom professionalisering av utbildningen, ökade satsningar i läroplanen och samarbeten med relevanta partners."¹⁵

Region Värmland anser att det bör ställas krav på lärosätena att digitalisering blir horisontellt och genomförs inom alla ämnesinriktningar på framför allt lärarutbildningen.

I förslaget nämns även att näringslivets engagemang i utbildningsinsatser inom exempelvis matematik och programmering bör uppmuntras. En alternativ lösning kan vara att överväga att matcha privata satsningar med offentliga medel.¹⁶

Region Värmland anser att det är av vikt att kommunerna att ta fram en handlingsplan för ökad digitalisering inom utbildningssystemet och parallellt erbjuda ett digitaliseringslyft för personal inom alla utbildningsnivåer i skolsystemet. Detta motsvarar exempelvis det matematiklyft som genomförts framgångsrikt.

Region Värmland menar att om det svenska näringslivet inte ska halka efter i den digitala utvecklingen behöver också åtgärder fokuseras mot möjligheterna till ett digitaliseringslyft bland företagen. Det är långt ifrån självklart bland företagare, politiker och tjänstemän ute i kommunerna att digitalisering måste användas för att effektivisera verksamheter, nå nya kunder och marknader och på så sätt bidra till ett konkurrenskraftigt näringsliv och samhälle. Det krävs därför projekt och riktade insatser som hjälper företagen att medvetandegöra möjligheterna med att använda de digitala verktygen.

Vidareutbildning

Det allt hårdare kompetensförsörjningsbehovet, den tekniska utvecklingen och arbetsgivarkravet på rätt kompetens medför att även högutbildade behöver vidareutbilda sig kontinuerligt för att vara anställningsbara. Här talas det bland annat om olika former av omfattande interaktiva distansutbildningar, så som MOOCs, Massive Open Online Courses.¹⁷

¹⁵ s. 228

¹⁶ s. 228

¹⁷ s. 231

Ett intressant exempel är ett europeiskt initiativ att utforma en MOOC för att stärka professionen bland personer som arbetar med Smart specialiseringsstrategier i Europas regioner. Region Värmland medverkar som ett regionalt exempel på en region i den utbildningen. Ett annat exempel är en MOOC som handlar om utvärdering och betyg som Karlstads universitet tagit fram och som vänder sig till lärare. Den kursen har enligt uppgift blivit den största MOOC:en i Norden.

Utveckla Triple Helix

Region Värmland stödjer utredningens förslag att rikta de strategiska forsknings- och innovationssatsningarna mot aktörerna i Triple Helix-metodiken för att göra största möjliga nytta där samhällsutmaningarna finns.¹⁸

Akademien för Smart specialisering vid Karlstad universitet är ett tydligt exempel på samverkan mellan lärosäte, offentlig förvaltning och näringsliv där syftet är att möta samhällsutmaningar. Satsningen driver excellent forskning samtidigt som den har samhällsrelevans.

¹⁸ s. 231

Kapitel 6

Hur entreprenöriell dynamik kan främjas

Den entreprenöriella dynamiken kan främjas bland annat genom att arbeta mer fokuserat med avknoppningar från akademi och företag, en översyn av finansieringsmodeller, insatser för ökad samverkan mellan kluster samt tydligare mål och med och prioriteringar av tillväxtmedlen.

Satsa på avknoppningsprogram

Idag finns ett behov att effektivt kunna utföra kommersialisering av innovationer utanför de klassiska storbolagen och då ofta med stöd av externt kapital och resurser för att dela riskerna. Detta gäller särskilt mindre och mellanstora företag (SME), men även större företag som ser start-up-företag som en källa för uppköp av "färdiga och verifierade innovationer".

SME-företag har en stor potential till innovationskraft då de ofta ser lösningar på reella problem som återfinns på många ställen både nationellt och internationellt. Bolagen har dock mycket svårt att själva kommersialisera ny teknik då det saknas både resurser och förmåga att driva innovationsprojekt samt att det finns stor risk för förlorat fokus på den befintliga affären. För att tillämpa innovationskraft inom SME-företag är det därför centralt med ett väl fungerande innovationssystem som effektivt kan hantera avknoppning av innovationer till start-up företag.

Region Värmland menar att eftersom de små och medelstora företagen har fullt upp med sin kärnverksamhet hinner de inte alltid med att ta tillvara på den utvecklingspotential som nya idéer har. Här kan staten hjälpa till att rikta medel för satsningar, exempelvis via ett program för att främja entreprenörskap genom avknoppning från företag.

Kvalificerade företagsfrämjande aktörer kan arbeta under sekretess och tillsammans med företaget paketera en idé så att den blir kommersiellt gångbar. Den företagsfrämjande aktören bör också ha kompetensen att matcha affärsplan och affärsmodell samt framtagande av produkt med kapitalet.

Med kapitalet menas i detta sammanhang finansiärer, investerare och långivare. Matchningen med kapitalet bör ingå i uppdraget eftersom denna fas är resursintensiv och avgörande för kommersialiseringen av varan eller tjänsten. Även matchning med entreprenör som ska äga den nya produkten bör ingå i uppdraget.